

BOOKA.

Knjiga **091**

TOMI VIRINGA
LEPA MLADA ŽENA

Naslov originala

TOMMY WIERINGA

EEN MOOIE JONGE VROUW

Copyright: © 2014 Tommy Wieringa.

De Bezige Bij, Amsterdam | Antwerpen.

ZA IZDAVAČA
Ivan Bevc
Nika Strugar Bevc

© za srpsko izdanje

BOOKA

11000 Beograd, Kapetan Mišina 8

office@booka.in

www.booka.in

PREVOD SA HOLANDSKOG

Ivana Šćepanović

LEKTURA

Agencija Tekstogradnja

KOREKTURA

Borka Slepčević

PRELOM

Bodin Jovanović

DIZAJN KORICA

Ksenija Pantelić

ŠTAMPA

DMD Štamparija

Beograd, 2018.

Tiraž 1500

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Objavlivanje ove knjige omogućeno je uz
finansijsku podršku Holandske fondacije za
književnost.

Sva prava zadržana.

Nijedan deo ove knjige ne može se koristiti
ni reprodikovati u bilo kom obliku bez
pismene saglasnosti izdavača.

LEPA MLADA ŽENA

TOMI VIRINGA

Tako se muškarci i žene zabavljaju za vreme neke večere – parovi koji se još ne poznaju dobro. Pitanje glasi: „Kako ste se vas dvoje zapravo upoznali?“

Oni se pogledaju. Ona kaže: „Ti ćeš to bolje ispričati od mene.“

On počne: „Nekada davno, u nekoj dalekoj zemlji...“

„Nije tačno! Bilo je to u Utrehtu, pre sedam godina.“

„Dobro. Onda bez bajke.“ Čini se da je pomalo razočaran. „Utreht, pre sedam godina. Sedim ispred nekog kafića, kad na biciklu naiđe neka devojka. Zapravo, uopšte nije smela tuda da vozi bicikl, ali to je devojka kojoj je sve dozvoljeno. Devojka zbog koje policajci, samo taj jedan jedini

put, pokretom ruke zatvaraju sav saobraćaj pred njom.“

„Preteruješ, dragi. I bilo mi je tada već dvadeset sedam. Ili osam.“

„Vozi mauntin bajk, blago je pognuta napred, zadnjica strči uvis. Ne mogu ništa da ispričam bez te pojedinosti. Zadnjica od koje je sve i počelo. Proklizila je pored mene ulicom prepunom ljudi, s tom plavom kosom i s tom zadnjicom...“

„Već smo to čuli.“

„Morao sam to da ispričam.“

Drugi muškarac iz društva ispravi se na stolici. „A ja bih da to čujem. To o zadnjici.“

„Lau, smanji doživljaj“, kaže njegova žena.

„Gledao sam je kako nestaje u gomili i pomislio: 'Kako da je pronađem?' Tebi je poznato to osećanje, Lau, ti dobro znaš šta hoću da kažem. Da za njom čovek pojuri i vikne: Ko si ti? Ne mogu bez tebe da živim. Udaj se za mene, ovde, sad!“

„Mmm“, kaže Lau.

„Međutim, nekoliko nedelja kasnije sedim kod *Vilema I*, kad eto nje ponovo, za bilijarskim stolom. To osećanje, kao da je sve predodređeno: pronašao sam je... čak je nisam ni tražio. Moralo je tako da bude. Igrala je bilijar s drugaricom. Opet ona zadnjica... ovako... strči uvis.“

„Ede, molim te.“

„Prišao sam joj i upitao je kako se zove. Nisam želeo da mi ponovo umakne. Rekla mi je ime, ali nije htela da kaže gde stanuje. To nije htela.“

„Bio si pijan.“

„Ali ipak si mu rekla kako se zoveš?“, kaže druga žena.

„Što da ne?“

„Potpuno nepoznatom čoveku?“

„Mislila sam da je sladak. Star ali sladak.“

„Star ali sladak“, Edvard je glumio bol koji je bio stvaran.

„Stariji od mene. Je li sad u redu?“

„Četrnaest godina.“

„Plus još jedna.“

„Mogu li sad da završim priču?“

Ispričao je kako je od barmena zatražio telefonski imenik, prelistao ga, otcepio stranicu i prišao joj. Ona je upravo zauzimala položaj kraj bilijarskog stola kad ju je upitao: „Jesi li to ti?“. Prineo je stranicu pod sijalicu iznad bilijarskog stola i prstom pokazao njeno ime. Odmerila je Edvarda zabavljajući se, i rekla: „Sasvim moguće“.

„Baš lepo, Rut Valta. Sjajno. Hvala. Poslaću ti pozivnicu.“

„Ne mogu da dočekam“, rekla je. „A kako se ti zoveš?“ „Edvard“, rekao je veselo. „Edvard Landauer.“

„Bravo, Ede“, kaže Lau. „Sjajan potez, to s telefonskim imenikom. Kakva drskost.“ Uzme flašu i osmotri čaše. Nalije samo u Edvardovu.

„Čisto očajanje“, kaže Edvard. „Stvarno nisam znao šta bih bez nje. Zamislite, sve do tog trenutka svet je još uvek bio prepun žena, a sad je postojala samo ona.“ Ljubičastih zuba, on se osmehnu ženi. „Tačno kao da je postojala samo ta jedna jedina mogućnost – ako se nešto zabrlja, vratnice se zatvaraju i čudo se više nikad neće ponoviti.“ Čelo mu sija, kao da rukama diriguje reči iznad stola.

„Nije li ti sve to izgledalo pomalo zastrašujuće, Rut?“, pita druga žena.

„Ne budi smešna. Baš lepo kad se čovek malo zanese, zar ne? Čovek koji zna šta želi, koji se usredsređuje na svoj cilj, zar to nije ono što se očekuje?“

„Jeste, ali možda...“ Ustane. „Lau, hoćeš li da skloniš tanjire. A vi, molim vas, zadržite svoj pribor.“ U kuhinji navuče rukavice za pećnicu.

To popodne u prodavnici s turskim i surinamskim specijalitetima uzela je pregršt okre i razgledala je.

„Budi realna, Klaudija“, rekao je Lau.

„Ali oni su vegetarijanci! Šta treba da radim?“

Spremila je gratiniran krompir i povrće s roštilja.

Za stolom Lau pita: „Rut, videla si da je stariji, a ti, Ede, jesi li i ti video da je ona mlađa?“

„Hej, nema priče dok se ne vratim“, čuje se iz kuhinje.

Edvard načas sklopi oči – devojka s bilijarskim štapom u ruci, dim od cigareta koji se njiše ispod lampe iznad bilijarskog stola. Uvek je bio nemoćan pred lepotom. Zanemio je pred njom. Sunčani disk između rogova malog savršenog bika Apisa nekad davno u muzeju u Damasku. Neko je to napravio toliko davno da ti se zavrti u glavi, neke ruke, poput njegovih, izlile su bronzu tako savršeno. Postepeno, počelo je da mu biva jasno kako i lepota može da nanese bol, da, upravo lepota može da seče svojom svetlošću. On otvori oči. Njegova lepa mlada žena. „Ne“, kaže on, „ne odmah.“

„Nisi primetio?“

„Video sam samo... lepotu. Bez životne dobi.“

Podigne čašu.

Ona mu stavi ruku na koleno. „Dragi...“

Domaćica ulazi noseći činiju. „Sklonite tanjire.“

„Odmah“, kaže Lau.

Ona ide još jednom u kuhinju i vraća se. Niko se ne ponudi da joj pomogne.

„Izvršno, Klaudija“, kaže Edvard malo kasnije i diže čašu u njenu čast.

„Dobro ti je ispalo, dušo“, kaže Lau.

„Dobro sam napravila.“

„To sam hteo da kažem.“ Namigne Edvardu.

„A šta je dalje bilo?“, pita Klaudija. „Vaš susret?“

Veslao je, ona je sedela na klupici pozadi. Gotovo da nije bilo nikakve struje. Livade su se postepeno pretvorile u šumu. Visoko staro drveće, individue s imenima. Klizili su između zaobljenih, mahovinom obraslih obala. Kroz zelenilo su svetlucale privatne kuće; privatan teren, nema pristajanja. Razmišljao je o tim porodicama i njihovim tajanstvenim imenima; nisu izdržale. Slomile su se pod teretom posedovanja i istorije. Plesan je ispisala čitave hronike na vlažnim zidovima. Slavni advokati i državnici istupili su iz svojih položaja, ljudi koji su osnovali naciju i predali je u dobrom stanju sledećoj generaciji. Završeno je s tom istrajnošću. Njihovi praunuci postali su bankari i pisci, živote su posvetili samo sebi.

Zelenilo se zatvaralo iznad njihovih glava, kroz krošnje su se probijale strelice prizmatične svetlosti. Veslao je bešumno. Tamo gde su vesla nestajala u vodi nastajali su svilenkasti vrtlozi crnila i srebra. Zavrnuo je rukave košulje. Ima lepe ruke, pomislila je.

Ponovo su skliznuli u svetlost dana. Na obali su raširili ćebe i podigli lica prema poznom suncu. Iza njih je bio voćnjak s trešnjama preko koga je razapeta mreža. On izvadi stvari iz korpe a ona upita:

„Jesi to sve sam napravio?“ Mali sendviči. Salata, posebno preliv.

„Volim tu biljčicu, tušt“, rekao je. „Ukus podseća na miris, miris zemlje.“

„Hajdemo“, kaže ona kad su malo prezalogajili, „da kupimo trešnje.“

Bila je u beloј pamučnoj suknji, noge su joj bile preplanule. Na ulasku u voćnjak, u malom skrovištu, sedela je žena s keceljom. Edvard je kupio pola kilograma trešanja. Bile su hruskave i slatke, proleće je bilo toplo i suvo. Vratili su se do reke i usput pljuvali koštice što su dalje mogli. Pili su vino i razgovarali o njenim studijama sociologije koje joj nisu išle najbolje, a onda o njegovim putovanjima i kongresima na kojima je učestvovao. Gledao ju je. Da li zna da upravo pije veoma suv *apremont*, savršen za ovakvu priliku? Ona se počesa po nozi. Ispod noktiju se ukazaše bele ogrebotine.

Ono veče kad joj se bio obratio u kafiću, unela je njegovo ime u *search box*. Tamo je videla njegove fotografije s međunarodnih skupova, izgleda da je neka „velika zverka“ u virologiji. Viši je

od ostalih. Smatrala je da mu brada dobro stoji. Nekoliko dana kasnije u poštanskom sandučetu našla je pozivnicu za vožnju čamcem. Još istog dana odgovorila je razglednicom.

Kad je počelo da se smrkava, on prvi uđe u čamac i pruži joj ruku. Ona je prihvati i napravi veliki korak. On vesla nazad, struja u suprotnom pravcu je jača nego što je očekivao. U mraku ispod drveća želi da ostane tačno na sredini i što manje da ispravlja, mora sve da bude savršeno.

„Čekaj malo“, kaže ona posle nekog vremena. Savije se i stavi ruku na njegovu. On prestane da vesla. „Čuješ li?“, prošapće. „Tako je tiho... ni ptica se ne čuje!“, samo kapljice koje padaju s vesla. Pre nego što dodirnu obalu, on odloži veslo u stranu i ostavi ga da leži na vodi. Ona ustane i kaže: „Mogu li načas da izađem na obalu?“ S mukom se penje na obalu a on vezuje čamac. Ona nestaje između visokih glatkih stabala. Bela kosa se svetli i mami. Biće koje donosi nesreću onima što prate njenu pesmu sve je dublje u šumi.

Engleski vrt koji pripada vili nešto dalje ušuškani je usred drveća. Prozori su zamračeni, nema znaka života. Kupiće joj tu kuću i gledaće je svakog dana, s rastojanja, u sumrak, tu osvetljenu košnicu. Tamo će živeti i praviti decu sa ovom moćnom ženom, biće za svakog po soba.

Neverovatno ga uzbuđuje, ali on neće sve to da pokvari požudom, pokazujući joj svoju preteranu želju. Više nego ikad, shvatio je sad, zaljubljenost ga vezuje za onog mladića od nekad, za prvi put, suva usta i srce u grlu, prvi put od svakog prvog puta koji je usledio. Nikada se nije ženio niti bio dugo sa istom ženom, uvek je ostao kolekcionar prvog puta. Sad mu je četrdeset dve godine i posigurno zna da mu je sve ono što se izdešavalo upravo i dovelo tu devojkju.

Ona se smeje pomaljajući se između drveća, lakonoga paganska boginja. „Ovde je predivno“, kaže. I dalje govori tiho, kao da bi trava i drveće mogli da je čuju. Kad se podigla na prste i poljubila ga, zbunjeno je osećao kao da je otišla u šumu da se posavetuje sa sebi srodnim bićima, nimfama poput nje, okupljenim oko crne vode sa odrazima. Legnu na vlažnu postelju od trave i mahovine i lagano vode ljubav sa stidljivošću tela koja se još nisu upoznala. *Tako brzo, tako brzo*, odjekuje u njemu. Zbog njene spremnosti zavrtilo mu se u glavi od sreće. Grlo mu se steglo od ushićenja kad je video njeno mlado telo, mrlju svetlosti na šumskom tlu. U pokrete mu se uvlači žurba, nezasićenost. Zaboravlja svoje iskustvo, užurbano kao dečak liže joj trbuh, slankasti seks, potpuno omamljen, kao da je suviše popio. Kasnije, kad je

prodru u nju oslonjen na ruke, ona se uvijala pod njime. On udara, ona se nasmeje i kaže: „Konačno si tu“. Njeno iskustvo ga zaprepasti, bio je zaboravio da osobe njenih godina znaju već sve.

Tela im pokriva zelenkasti sumrak. Znoj se hladi, seme se skuplja na koži. Ona leži na strani u zaklonu njegove ruke, njegova šaka počiva na njenoj zadnjici.

„Šteta što ne pušiš“, kaže ona.

„Jednom sam čuo“, kaže on, „da umetnici imaju osećanje da su stigli dalje od svojih prethodnika. Da posmatraju svoje delo i misle da su prevazišli istoriju. Osećanje... oslobađanja. Trijumf.“

„Zašto to kažeš?“

On se pritvorno nasmeja: „Oslobađanje i trijumf.“

Ona se začas primiri. „Misliš sad?“

„Sad.“

„Kakva divota od čoveka“, kaže. A malo zatim: „A sledeći put?“

„Kakav sledeći put?“

„Znači da nikada neće biti bolje od ovog?“

Plovili su nazad po mraku prema centru za vodene sportove. Livade, obale zaštićene drvenim zidom. A u daljini, na horizontu, crne zgrade univerziteta, razbacane bez mere i plana po poljima. Tu se odvija deo njegovog života. Iza onih kula

Univerzitetske bolnice, napravljene od pulsirajućeg svetla, kao neki kazino u pustinji – možeš da dobiješ, možeš da izgubiš. Skliznu ispod nekog lanca i zavežu čamac za dok pored male kancelarije, kapci su već spuštene i zakatančeni. Tu se mogu kupiti grickalice i osvežavajuća pića, na zidu visi karta vodenih puteva tog kraja.

To se dogodilo u nekom kafiću u parku. Barmen je spustio čašu pred nju i rekao: „Od onog gospodina“. On klimnu glavom s druge strane šanka. Edvard uze čašu i ispi je u jednom dahu. Prvih godina otkad su zajedno, desilo se nekoliko puta da se neko piće nađe pred njom. Edvard bi u jednom gutljaju ispio *kalhunu* ili *curaçao* očiju uperenih u nepokretne figure na drugoj strani bara. Salun u Tumstonu 1885; ona je bila jedina lepa žena u okolini, ljudi bi dali život za nju. Bio je spreman da svakog trenutka bude oboren.

Znao je da izuzetna lepota privlači i druge obožavaoce, to je mobilizacija strasti, muškarci s ponekad agresivnom potrebom da budu primećeni. Da joj daju do znanja: pogrešila si, nije on taj, ja sam taj, ja. Bila se navikla na to. Bilo je muškaraca koji su se tako ponašali, upravo kao što je bilo i onih koji su preterivali u elegantnom udvaranju. Lepota je nije izobličila, mislio je, kao što

je slučaj sa ostalim ženama koje je poznavao. Inteligentne, sjajne žene, ali činilo se da su lepota i inteligencija u istom biću stvarale dubok razdor. Potrajalo bi neko vreme da se to uvidi, ali posle nikad više ne biste mogli to da ne primećujete. Književnost je volela da takve žene prikazuje kao tragične junakinje, ali kad je o njima čitao, udelio bi im zapravo samo strog režim na psihofarmaceutskim preparatima. U stvarnom životu ostajao je zaljubljen sve dok su bile u stanju da skrivaju svoju prirodu. Bile su u svemu iznad proseka, u društvu niko nije bio duhovitiji, živahniji, u krevetu su bile senzacionalne, svet je bio njihova pozornica. Ali pre ili posle sve one bi ispale iz svoje uloge; *entrées* tragičnosti.

Rut Valta je izgleda bila srećan izuzetak. Nije otkrio nikakve „tajne odaje“.

Rekla je: „Verujem da nemam toliko *issues*.“

„*Issues*?“

„Žene imaju svoje *issues*, probleme.“

„A ti ih nemaš?“

Ona sleže ramenima. „Obične ženske stvari, inače nikakve druge tajanstvenosti, verujem. Nadam se da ti nije zbog toga suviše dosadno?“

Imala je malo drugarica, i on je to smatrao dobrim znakom. Drugarice se pre ili posle pretvore u zaveru – sećao se kako su ranije išle zajedno u

WC, u svoj domeni tajni; kad bi se vratile, činilo se da je njegov položaj oslabljen. Prvog zajedničkog leta, pozvala je dva drugara kod njih u kuću, Henrija i Diderika, upoznali su se kad su bili brućoši. „Ovde vam je predivno“, reče Henri. Edvard klimnu glavom. „Bez vi, molim.“ Rut uđe u kuhinju da potraži pepeljaru. Nijednu nije mogla da nađe. Ona se na vratima okrenu s činijicom u ruci.

„Mogu li nešto da pomognem?“

„Skoro sam gotov. Idi i zabavljaj ih.“

Njihovi glasovi odzvanjali su iz vrta kao kad prolaze biciklisti. Da li je ono radila s jednim od njih? Ako jeste, neka to bude s Diderikom. Ima široka bezoblična usta, ali telo kao u vaterpoliste. Snažno se rukovao sa Edvardom. Stvar je u tome kako svoju šaku omotaš oko tuđe, neka rukovanja su u ravnoteži, ali ima i takvih kad se tvoja ruka nađe nespretno u ruci onog drugog te ne možeš da uzvратиš stisak. Nema ispravke, ne možeš da povučеш ruku i počneš iznova da se rukuješ, prepušten si onom drugom. Snažna mladićeva ruka zatekla ga je nespremno.

Servirao je školjke na podlozi od blitve i odneo tanjire u trpezariju. Rut i Henri sedeli su umotani na poznoj večernjoj svetlosti. Na stolu vino i cigarete. Njene naočare za sunce. Diderik je stajao nešto dalje, držeći flašu piva. Šta je gledao? Staze

od mahovine i treseta između leja i pergole ruža i hristovog venca. Edvard je stajao u kliznim vratima prema vrtu. Skinuo je kecelju i rekao:

„Možemo da jedemo.“

„Hajde da jedemo napolju“, reče Rut, „ovde je baš prijatno.“

„Ubrzo će da zahлади.“

„Začas ćemo“, reče Rut i ustade.

Edvard uđe, uze tanjire sa stola.

„Čekajte, da vam pomognem“, reče Henri.

Iza Rut i Diderika sunce je upravo zalazilo. Diderik strpa u usta ceo „narezak“ od školjke. Čak i ne žvaće, pomisli Edvard. Za njega bi to mogao da bude i hamburger. Verovatno bi mu više prijao.

Henri je imao karte za neku zabavu s plesom. Poručio je nekoliko više. Mogli bi oboje da pođu. „Ludo“, reče Rut, ali Edvard odmahnu glavom. Sećao se zabava osamdesetih godina, kako se sve odvijalo i kako su im posle ujutru usta bila kao puna peska. Nije poznavao muziku i drogu koje su sad preovladavale. Takav život bio je već prošao, odlazio je sad samo u kafiće, mesta gde ljudi čuju jedni druge kad razgovaraju. Henri se raspitivao o njegovom poslu. „Naravno, znam ko ste, ali...“

„Pređi, molim te, na ti.“

Rut se nasmeja.

„Video sam te jednom u dnevniku“, reče mladić, „ali ne znam tačno šta radiš.“ Edvard im objasni svoja istraživanja na polju virusa. Upravo se bio vratio s nekog zadatka Svetske zdravstvene organizacije. Sva živina je bila uništena, nebo je bilo potpuno pocrnelo.

„Možete li sad da budete zarazni? Kako to ide?“, upita Diderik.

„N5N1 ne može se preneti na čoveka“, reče Edvard. „Ali virusi gripa strahovito brzo mutiraju. Stoga, ko zna, u ovom trenutku, negde u mojim plućima...“

Čeznuo je da ostane sam s njom. Mladići su bili uljezi, njihovim očima video je šta su on i Rut: mlada žena s mnogo starijim mužem, čovekom od četrdeset dve godine koga su pitali: „Želiš li stvarno decu?“

A Rut, da li je ona želela decu?, upita se Edvard. Nisu još razgovarali o tome. Još su suviše kratko zajedno.

Jednog dana prelazili su preko velikog nasipa, Afslajtdejka, prema malom frizijskom mestu koje se zove Bozum. Na rubu gradića novogradnja. Ispred nadstrešnice mercedes njenog oca. Zadnja strana kuće graničila se s pašnjacima, praznim i

blistavim. Tu je ona odrasla. Život bez velikih trzavica – blagostanje i informacije su stizale sa svih strana kao i svugde, ali život je zadržao pastoralna svojstva.

Stajali su na verandi. Video je vrh nekog crkvenog zvonika u daljini – tačku koja se gubi između blagog sivila neba i jednoličnosti pašnjaka ispod njega.

„Gle, zec“, reče Edvard.

„Ima ih ovde veoma mnogo“, reče njen otac iza njega. Bio je preduzimač, sam je sagradio ovu kuću. On uze cigaretu sa stola, iz čaše za kockice. Lupnu filter nekoliko puta o nokat palca, i upali je plamenom koji je zaštitio dlanom. Kao od veta i kiše. Edvard se seti kako ga je deda jednom prilikom ponudio cigaretom iz takve čaše. Bio je tada ponosan što ga je deda ubrajao u momke koji puše. Njen otac, u fotelji, osloni se laktovima na butine, glave pomalo uvučene između ramena; radnik za vreme pauze.

Pili su kafu iz šoljica od tankog porcelana.

„Hoćete li s mlekom“, upita njena majka. Kafa joj se zabele od mlaza kondenzovanog mleka. „Ovo su *fryske dumkes*, frizijski kolačići“, reče mati. „Jeste li ih ikad probali?“ Iako se veoma trudila, frizijski je izbijao pri svakoj reči. On odmahnu glavom, usta punih kolačića.

Kasnije je Rut nestala s majkom na spratu da pregledaju stvari: šta je za odbacivanje a šta ostaje.

Edvard je razgledao fotografije na komodi: Rut kao dete, bičence satkano od svetlosti i zlatnog filigrana. Ona na konju, miluje bika po snažnom vratu na nekom gazdinstvu i smeje se u kameru pokazujući velike jake zube, s mlađim bratom na leđima. Njen otac stade kraj njega držeći bocu starog džina i dve čaše.

„Skoro je pet. Popićete sad jedno pičence?“ Onda sipa obojici. „Čoh, kažemo u ovim krajevima. Zna-te li šta to znači?“

„Pretpostavljam nazdravlje.“

„Tačno.“

„Čoh“, reče Edvard.

„Čoh.“

Pili su. Otac tapnu kažiprstom jednu od fotografija.

„Da li znate ko je ovo?“

Edvard pogleda. „Rut?“

„Ne, ovaj momak ovde.“

Edvard približi glavu, kao da išta zna o govedima. „Pojma nemam“, reče na kraju.

„Sunny Boy. Kad je bio mlad i još nije bio šampion nekoliko godina. Ali kakva snaga u tom telu... milion potomaka, ništa manje.“

Par šampiona – bik i devojčica. Životinja je bila zastrašujuća, ali Edvard nije prestajao da gleda Rut. Jedva joj je bilo dvanaest-trinaest godina. Već bi je i tada očajnički poželeo.

„I kakvi su vam planovi?“ Otac to reče odjednom tako pomno kao da se sve vreme uzdržavao. Bio je niži od Edvarda, ali posedovao je neku nepokolebljivost rvača. Široki jaki prsti s noktima koji nisu potpuno čisti.

„Planovi?“, upita Edvard.

„S Rut. Prilično ste stariji od nje, kako mi se čini.“

Edvard se upita kakva veza postoji između njihovih planova i oplodnog bika kog mu je malopre pokazao.

„Jeste, razlika je nekoliko godina“, reče. „To nije idealno, ali... žao mi je što sam napunio četrdeset pre nego što sam je sreo.“

„Rekla je da vam je četrdeset dve godine.“

Uši mu se zažariše.

„Mogli ste već da imate porodicu.“

Edvard sleže ramenima.

„Mogao sam. Ali nije se dogodilo.“

„Vi znate da je ona već bila udata?“, upita devojčin otac.

Vrtoglavica.

„Niste znali?“

Crveno upozorenje na uzbunu: tajna soba... otkrio ju je.

„Ne“, reče Edvard, „ne, nisam to znao.“

„To se desilo ubrzo pošto je napustila kuću.“
Pravili su budalu od njega, otac i kćerka. Smejali su se, smejali.

„Pitao sam je tada ima li neki dobar razlog da se uda. Ljubav, rekla je. To nije odgovor, rekao sam. Bio je dobar momak, ali još nikada ništa nije radio u životu. Rekla je da nikada nije bila toliko zaljubljena. Kad su se vratili iz Amerike, pokazala je prsten. Iznenađenje.“

„Iznenađenje. Svakako.“

„Upinjali smo se da odgonetnemo, ali nikad nismo shvatili zašto je to moralo da se desi.“ On uzdahnu: „Nikad nikom nije dozvolila da joj kaže šta treba da radi.“ On sruči drugu čašu u usta i reče vlažnih usana: „Nas dvojicu deli deset godina. Više spadate u moju generaciju. Nadao sam se da će se jednog dana starati o meni, ali kako stvari sad stoje, ona će gurati vaša invalidska kolica. Želite da vam moja kći bude bolničarka?“

„Možda je... možda je ipak prerano misliti sad o tome“, reče Edvard.

„O, mislite? E pa, mogu da vam proreknem sudbinu, gotovo u godinu. Kroz deset godina neki doktor će već drugi put gurnuti prst negde da bi

vam napipao prostatu. To veoma boli. Već ste bili na onom biciklu za merenje rada srca, pošto ste osetili čudno trnjenje u prstima. Provodnici, krvni sudovi, počeli su da rđaju? Da bi čovek čitao sitna slova u nekoj brošuri, moraće da stavi naočare. Ali gde su se dovraga zaturile?“

Edvard se osmehnu. Njen otac je bio šaljivac, sad je to znao posigurno.

„Tamo su“, pokaza iznad Edvardovog čela.

Edvard nije shvatio.

„Tamo su, iznad vašeg čela.“

Edvard pogladi kosu. „Šta?“

„Pa naočare! Naočare za čitanje!“

„Ide sasvim dobro i bez njih“, reče Edvard kad je otac prestao da se smeje.

„Pitaću vas ponovo kroz tri godine.“

„Videćemo.“

„Posigurno ćemo videti.“ Tresnu Edvarda po mišici.

Posle večere prošetao je s Rut selom. Na rubu Bozuma, u mraku, nalazila se crkva.

„Veoma je stara“, reče Rut zagledana u zgradu.

„Ne znam tačno koliko.“

Vratnice su bile otvorene. Šljunkovitom stazom uputiše se među nadgrobne spomenike.

„Nije trebalo da to čujem od tvog oca“, reče on odjednom.

Zastadoše. Kamenčići su krckali pod njihovim đonovima. Nije shvatila na šta je mislio.

„Da si bila udata“, reče.

„A, to...“

Petom je pravio mala udubljenja na tlu. „Bilo je bolno.“

„Nameravala sam da ti to kažem.“

Sat na vrhu tornja otkuca polovinu sata.

„Ništa značajno. Otišli smo u Las Vegas, on je nosio kaubojske čizme od trinaeste godine za dan kad bude stigao u Vegas u ševroletu. Kad smo videli jednu od onih kapela... eto, to je to, stvarno.“

On ugura ruke u džepove i produži.

„Žao mi je, dušo, što si to doznao na takav način“, reče ona iza njega.

Iza crkve nalazila se grobareva kućica. Vrata su bila otvorena, on promoli glavu unutra. U polumraku razazna grobne podupirače i daske. Onda povuče Rut unutra i gurnu je uza zid. Ruke mu nestadoše ispod njenog džempera i ščepaše male grudi. Naježena koža. Uradili su to stojeći, uza zid, ona mu je teško disala u vrat. Potucau ju je grubo, kažnjavajući. Svojim pražnjenjem pobedio je i čoveka u kaubojskim čizmama i oca. Onda je iznese odatle. Bik s devojčicom na leđima.

Kad je Edvardu Landaueru bilo sedamnaest godina i kad je trebalo da odluči šta će da studira, video je dve mogućnosti. Mogao je kroz teleskop da bulji u svemir u potrazi za skrivenim životom, mesecom i meteoritima s prašinom u repu, ili da nagnut nad mikroskopom proučava osnove ljudskog života. U nekom omladinskom prihvatilištu u Kopenhagenu pročitao je knjigu *Tako je govorio Zaratustra* i u Ničeovom strastvenom pozivu našao odgovor da ostane vezan za zemlju.

U to doba mikrobiologija nije bila naročito dinamična oblast proučavanja. Virus boginja bio je iskorenjen, tuberkuloza u zapadnom svetu nije više igrala značajnu ulogu, a vakcina protiv polija bila je skoro sto posto uspešna. Izgledalo je da je bitka izvojevana. Ono što je preostalo bile su bolesti u tragovima, virusi i bakterije koji su još uvek nastanjivali treći svet, i Edvard je bio spreman da se njima posveti.

Godine 1981. u Amsterdamu je neki čovek preminuo od čitavog niza tajanstvenih teških oboljenja. Nulti pacijent bio je snažan i zdrav čovek koga je dok trepneš uništilo nekoliko oboljenja imunostistema. Oko njegovog kreveta okupljali su se svi specijalisti iz bolnice, ali svi su bili nemoćni.

Januara 1983. pojavila su se tri pacijenta sa istim simptomima, a kroz nekoliko meseci još sedam. Pre kraja godine već su skoro svi umrli.

Njihovi imunostemini bili su isključeni, oportunističke infekcije uništile su im telo. Bili su podloga kojom su harali virusi i gljivice, agresivni rak kože, a neurološka oboljenja oštećivala su mozak i kičmenu moždinu. Gubili su vid, postajali senilni i gušili su se u sopstvenim telesnim tečnostima. Niko nije znao kakva je to bolest i odakle je potekla, jedino je bilo očigledno da je napadala poglavito homoseksualce, muškarce često izuzetno promiskuitetnog seksualnog života – neki bi godišnje promenili na stotine seksualnih partnera.

Edvard je čuo u bolnici kako to neko u laboratoriji naziva rakom homoseksualaca, ali ubrzo je bilo jasno da su toj bolesti podložni i hemofiličari, zavisnici od droge i primaoci transfuzija krvi. Bolest je dobila ime *Acquired Immune Deficiency Syndrome*, ili skraćeno *AIDS (sida)*.

Edvard je imao dvadeset pet godina, tezu je napisao u okruženju ljudi koji su se bavili istraživanjem te nove bolesti i tako je stažirao kod profesora univerziteta, virologa Hermana Vihboldusa. Priča je postala legendarna: Vihboldus je doneo izolovani virus side iz Amerike u džepu

na grudima. Kao nekom čarolijom, sida je izvela uspavanu medicinsku mikrobiologiju u prvi red moderne nauke, a zahvaljujući srećnoj slučajnosti, Edvard se našao u samom središtu tog zbivanja. To je nosilo sa sobom novac, ugled i slavu. Bila je to sjajna strana svega; epohalno istraživanje, uzbuđenje novine, pionirski rad. Nazivali su ih kaubojima na polju istraživanja side.

Druga strana spektra bila je obeležena strahom i očajanjem. Bilo je hirurga koji su iz straha od infekcije odbijali da operišu homoseksualce. Niko još nije znao kako se virus prenosi. Sve je bilo moguće, preko vazduha, seksualnim kontaktom ili preko klozetske daske. Jedna laboratorijska asistentkinja veoma brzo je zadobila akutni oblik straha od zaraze i hvatala ju je panika od pipeta s virusnim materijalom. Ponekad bi Vihboldus zaurloao „virus“ kad uđe u laboratoriju i svi bi se smejali kad bi se ona sledila na svojoj stolici. Stažiranje je završila na Veterinarskom fakultetu Univerziteta u Utrehtu.

Edvard je živeo kao opčinjen. Pacijenti su masovno umirali, naučna istraživanja obavljana su tako hitno kao da je bio rat. Laboratorijsko osoblje održavalo je informativne večernje sastanke u salama prepunim prestrašenih muškaraca homoseksualaca. „Doktore Landauere, moj